

KÖZISMERETI KURZUSOK

ELTE BTK Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet

2021/2022/2. félév

KULTÚRA, KOMMUNIKÁCIÓ, RETORIKA

Kód: BBN-XKO16-106 (előadás, 4 kredit)

Oktató: Dr. Balázs Géza egyetemi tanár (balazs.geza@btk.elte.hu)

Sze, 08:00-09:30. 1088 Múzeum krt. 4. A/428

Az előadás célja: Kultúra, kommunikáció és retorika összetartozásának, összefüggéseinek megismerése, a nyelv kultúraépítő és -fenntartó szerepének a tudatosítása, a kommunikációs-nyelvi tudatosság fejlesztése, bevezető bölcsésztagyként gyakorlati retorikai ismeretek (érvelés) nyújtása.

Az előadás tartalma: A kultúra, nyelv kutatásának antropológiai szemlélete. Interkulturális kommunikáció. Kulturológia. Kultúra–nyelv: elméletek, kulturális mozgás, kulturális evolúció. Az emberi **viselkedéskomplexum**. A hét alapszükséglet kulturális és kommunikációs következményei. Az emberi test mint jelhordozó Az emberi viselkedéskomplexum. Alapérzelmek kommunikációs vonatkozásai. Kommunikáció – tömegkommunikáció – internetkommunikáció. Kommunikációelméletek. Nem verbális kommunikáció. Metakommunikáció, paralingvisztika. A társadalmi kommunikáció zavarai. Gyakorlati retorika. A szónok működése és feladatai. Az érvek forrása. Érvelés és cáfolás. Gondolatalakzatok. E-retorika: interretorika.

HELYESÍRÁS ÉS TIPOGRÁFIA

Kód: OT-MAGY-120 (előadás, 2 kredit)

Oktató: Dr. Laczkó Krisztina Renáta docens (laczko.krisztina@btk.elte.hu)

Cs, 10:00-11:30. 1088 Múzeum krt. 4. A/047

Az előadás célja: a magyar helyesírás rendszerének részletes bemutatása gyakorlati példákon keresztül, kiegészítve a legalapvetőbb tipográfiai ismeretekkel.

Az előadás tartalma: a magyar helyesírás státusz- és korpuszkérdése, a helyesírási tartományok, a szaknyelvi helyesírások. A helyesírás kézikönyvei. A helyesírási normák: a fonematikusság, az értelemtükröztetés, a hagyomány és az egyszerűsítés. A betűrendbe sorolás. A magán- és mássalhangzójelölés kérdései: kiejtés, szóelemzés, hagyomány. A külön- és egybeírás. A tulajdonnevek írása. Írásjelezés. Elválasztás. A számok helyesírási kérdései. A tipográfiai alapszabályok. Helyesírás-ellenőrzés, korrektúrázás.

SZÖVEGTAN ÉS STILISZTIKA

Kód: OT-MAGY-171, BBN-MAM11-284 (előadás, 3 kredit)

Oktató: Dr. Tátrai Szilárd docens (tatrai.szilard@btk.elte.hu)

H, 08:00-09:30. 1088 Múzeum krt. 4. A/336

Az előadás célja: A szövegek nyelvi szerveződésének és működésének bemutatása a megértett beszédhelyzetben dinamikusan alakuló jelentésképzés szempontjából, amelynek keretében a stílus a szövegek létrehozásának és megértésének integráns részeként nyer értelmezést.

Az előadás tartalma: A szöveg fogalomértelmezésének kérdései. A szöveg a nyelvi interakcióban: adaptáció, figyelemirányítás, kontextualizáció. A protoszövegek és a szövegtípusok, műfajok. A szövegértelem makroszintje: szövegvilág és nézőpont. A szövegértelem mikroszintje: lehorgonyzás, deixis és koreferencia. A szövegértelem mezoszintje: fogalmi séma és topikfolytonosság. A stílus fogalomértelmezésének kérdései. A stílus a nyelvi interakcióban: stílustulajdonítás, stílusminta, stílusérték, stílushatás. A stílus szociokulturális tényezői és tipikus együttállásai. A nyelvi konstrukciók stilisztikai potenciálja, az alakzatok és a trópusok.

MAGYAR GRAMMATIKA

Kód: BBN-MAM11-264, BBN-MNY19-264 (előadás, 4 kredit)

Oktató: Dr. Kugler Nóra docens (kugler.nora@btk.elte.hu)

K, 12:00-13:30. 1088 Múzeum krt. 4. A/047

Kiknek ajánljuk? – Azoknak, akik szeretnék funkcionális nézőpontból megismerni a magyar nyelvtan rendszerszerű összefüggéseit; áttekintést akarnak kapni a legalapvetőbb grammatikai kategóriákról és műveletekről.

Miről lesz szó? – A kurzus azokat a műveleteket tárgyalja, amelyek lehetővé teszik a nyelvi kifejezések összekapcsolását. Ezek a műveletek arra valók, hogy a nyelvi tevékenységben összetett kifejezéseket hozzunk létre, és ezáltal hatékonyra tegyük egymás megértését.

Csak magyar szerkezeteket vizsgálunk? – Alapvetően valóban magyar kifejezések elemzésével foglalkozunk, de hangsúlyt fektetünk a nyelvi kifejezésnek nemcsak a nyelvspecifikus, hanem az általános (főként az emberi kogníció általi) motiváltságára is.

NYELVTECHNOLÓGIA – KORPUSZNYELVÉSZET

Kód: BMA-ANYD-274, BMA-MAGD-NY-127 (gyakorlat, 3 kredit)

Oktató: Dr. Simon Gábor adjunktus (simon.gabor@btk.elte.hu)

K, 15:30-17:00. 1088 Múzeum krt. 4. A/331

A kurzust azoknak ajánljuk, akik szeretnék megismerni a magyar nyelv szöveges adatbázisait (korpuszait), azok használatát és jelentőségét a nyelv vizsgálatában; akik érdeklődnek a számítógépes nyelv- és szövegelemzés technikái iránt; akik szeretnék megismerni a nyelvtechnológia alapvető területeit és azok fejleményeit.

A kurzus betekintést nyújt abba a folyamatba, hogyan jönnek létre ezek a nyelvi adatbázisok, hogyan lehet bennük keresni, lekérdezéseket készíteni, és milyen adatok nyerhetők ki belőlük. Saját korpusz kialakítását és elemzését is megalapozzuk. Továbbá a nyelvtechnológia főbb területeivel és a hazai számítógépes nyelvelemzés eredményeivel is megismerkedünk.

A kurzus során végig számítógéppel dolgozunk, így saját gép használata az órákon nem csak lehetséges, de ajánlott is.

KULTURÁLIS NYELVÉSZET

Kód: BMA-MAGD-NY-126, BMA-ANYD-461, BMA-HUND-671

Oktató: Dr. Slíz Marianna Ilona egyetemi docens (sliz.marianna@btk.elte.hu)

P, 10:00-11:30. 1088 Múzeum krt. 4. A/336

Az interaktív órán megismerkedünk a kulturális nyelvészet előzményeivel, multidiszciplináris elméleti háttérével, alapfogalmaival, lehetséges kutatási irányjaival és témáival. Az utóbbiak közül részletesebben is foglalkozunk a kulturális metaforákkal és metonímiákkal, fordítástudományi kérdésekkel (a reáliák és a tulajdonnevek fordítása), valamint frazeológiai témákkal (pl. szólások, közmondások kulturális beágyazottsága). A szóbeli vizsga mellett – értékelhető féléves órai munka esetén – választható jegyszerzési lehetőség egy kulturális nyelvészeti téma és feladatsor előzetes kidolgozása, órai prezentálása és a csoporttal közös megoldása.

RESEARCH IN APPLIED LINGUISTICS

Code: BA-ERA-IHLFUS-S-03 (seminar, 6 credit)

Teachers: Dr. Bóna, Judit associate professor (bona.judit@btk.elte.hu), Dr. Slíz, Marianna Ilona associate professor (sliz.marianna@btk.elte.hu)

Tue, 08:15-09:45. 1088 Múzeum krt. 4. Building A, Room 237

What is applied linguistics? This is a knotty question: even experts' opinion differs on its scope and tasks. The course provides a brief overview about the variety of topics and research questions of applied linguistics, with a deep insight into the methods and results of some subfields, such as speech sciences and applied onomastics. The course presents the applications of research results in phonetics and psycholinguistics in teaching methodology, speech-language pathology, speech and language technology, translation, and in everyday life. It covers areas such as research methodology in speech sciences, atypical first language acquisition, assessment and treatment of speech and language disorders, elderly speech and language symptoms of dementia, bilingualism and foreign language learning, interpreting and translation, written language acquisition, and applications in speech- and language technology. It also deals with applied linguistic topics regarding proper names: legal regulation of their use (e.g. name-giving, name changes, names of married people), translation of proper names, stereotypes and prejudices based on names etc. No preliminary linguistic knowledge is needed.

NYELV ÉS MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET

Kód: BMA-MAGD-NY-217, BMA-HUND-672 (gyakorlat, 3 kredit)

Oktató: Dr. Farkas Tamás egyetemi docens (farkas.tamas@btk.elte.hu)

K, 10:00–11:30. 1088 Múzeum krt. 4. A/336

A szeminárium a magyar nyelv és művelődés történetének találkozási pontjai köréből válogatja anyagát. Témái közé tartoznak többek közt: nyelv és kultúra; az olvasás, az írás és az írásbeliség kultúrája; nyelvelméink, illetve a mai magyar nyelv mint a művelődés történetének forrása; a magyar szókincs, névkincs és frazeológia elemei mint európai, illetve egykori anyagi és szellemi kultúránk lenyomatai; nyelv, vallás és kultúra; nyelv és nemzetépítés, nemzeti identitás; nyelv és udvariasság, az udvariasság nyelvtörténete. A kurzus pontos tematikáját az órára jelentkezett hallgatók előzetes tanulmányainak és érdeklődésének figyelembevételével határozzuk meg.

ALKALMAZOTT NÉVTAN

Kód: BMA-ANYD-244 (gyakorlat, 3 kredit)

Oktató: Dr. Farkas Tamás egyetemi docens (farkas.tamas@btk.elte.hu)

P, 08:30-10:00. 1088 Múzeum krt. 4. A/233

Az alkalmazott névtan, a nemzetközi szintén is felfutó diszciplínaként, a tulajdonnevek használatának, alkalmazásának különböző gyakorlati kérdéseit, lehetőségeit vizsgálja. A kurzus során tárgyalt jellemző témakörök: A névadás történeti, társadalmi és kulturális változatossága. A személynevek mint etnikai és társadalmi szimbólumok, valamint ennek következményei. A keresztnévválasztás, a házassági névviselés, a márkanevek használatának gyakorlati és jogi szempontjai. Névmenedzselés, névtervezés, nyelvi tájkép, személy- és helynévpolitika határokon innen és túl. A tulajdonnevek fordítása, fordíthatóságának lehetőségei és problémái. A tulajdonnevek szótári feldolgozásának kérdései. Névkorpuszok, informatizált adatbázisok, névkereső és névföldrajzi alkalmazások. Tulajdonnevek a laikus és dilettáns feldolgozások csapdájában. A tulajdonnevek felhasználhatósága más tudományokban és/vagy gyakorlati célok szolgálatában.

TÖRTÉNETI SZOCIOLINGVISZTIKA ÉS DIALEKTOLÓGIA

Kód: BMA-MAGD-NY-218 (gyakorlat, 3 kredit)

Oktató: Dr. N. Fodor János adjunktus (nfodor.janos@btk.elte.hu)

Sze, 14:30-15:00. 1088 Múzeum krt. 4. A/234

A tantárgy fő célja célja, hogy bemutassa: a nyelvtörténetnek, a dialektológiának és szociolingvisztikának milyen érintkezési pontjai, módszerei vannak, a résztudományok bázisán hogyan épülhet ki új határtudomány, a dimenzionális nyelvészet. Az elméleti alapok lerakása után változatos szövegek közös elemzésén keresztül a történeti társasnyelvészet és a történeti dialektológia feladataira, módszereire, eszköztárára és egymást kiegészítő jellegére mutat rá. Vizsgálja az írástudás, könyvnyomtatás, a vallás és a műveltség szerepét, hatását a nyelvhasználatra, utal a szaknyelvek történeti fejlődésére. Szó esik a nyelvi tudatosság alakulásáról és a történeti szociopragmatika néhány kérdéséről. A régi magyar nyelvjárások főbb jellemzőinek ismertetése után a záró témakör normatörténeti kitekintés: utak az irodalmi nyelvhez.

HELYNEVEK GYŰJTÉSE ÉS KUTATÁSA

Kód: OT-MAGY-313:2 (gyakorlat, 3 kredit)

Oktató: Dr. Bárány János adjunktus (barth.janos@btk.elte.hu)

K, 15:30-17:00. 1088 Múzeum krt. 4. A/238

Kutatószeminárium, amelyen a hallgatók megismerkedhetnek a helynévkutatás alapkérdéseivel, a helynévgyűjtés elméleti és módszertani elveivel, tudománytörténeti előzményeivel. A gyakorlaton a hallgatók az új Magyar Nemzeti Helynévtár készítésébe kapcsolódhatnak be, névadatbázis készítésével és élőnyelvi gyűjtéssel. A kurzus nyitott a magyarokon kívül más szakos résztvevők felé is: történelem és néprajz szakos hallgatóknak különösen ajánlott.

A MAGYAR NYELV A VILÁG NYELVEI KÖZÖTT

Kód: BBN-NYM19-290 (előadás, 3 kredit)

Oktató: Dr. Borbás Gabriella Dóra adjunktus (borbas.gabriella.dora@btk.elte.hu)

Sze, 14:00-15:30. 1088 Múzeum krt. 4. D/21

A nyelvek áttekintése genetikai, areális, tipológiai szempontokból, különös tekintettel a magyar nyelvre. A nyelvrokonság mibenléte, bizonyíthatósága, népszármazás és nyelvrokonság elválasztása. Nyelvcsaládok. Nyelvek és dialektusok. Írásrendszerek. A magyar nyelv rokonságának legfőbb bizonyítékai. A magyar nyelv tipológiai besorolása. A magyar nyelv státusza Magyarországon kívül. Világnyelvek. Mesterséges nyelvek. Jelnyelvek. Holt nyelvek, rokon nélküli nyelvek, szent nyelvek, közvetítő nyelvek.

FINNUGRISZTIKA ÉS TUDOMÁNYOS ISMERETTERJESZTÉS

Kód: BBN-MNY16-292:4 (gyakorlat, 3 kredit)

Oktató: Dr. Salánki Zsuzsanna adjunktus (salanki.zsuzsanna@btk.elte.hu)

A kurzus célja finnugor (uráli) népeket, nyelveket, kultúrákat, irodalmakat tárgyaló anyagok feldolgozása és közzététele, elsősorban a magyar nyelvű interneten. A kurzus önálló vagy csoportmunkára épül. Feldolgozhatók nyomtatott (irodalmi, történeti stb) szövegek, illetve készülhetnek önálló munkák, tanulmányok, óravázlatok, interjúk, filmfeliratok, fordítások (akár műfordítások, akár tanulmányok, elsősorban oroszról vagy finnől). Készülhetnek bemutatók a finnugor népek között gyűjtőmunkát folytatott kutatókról is. Az elkészült anyagok lehetnek wikipédia-szócikkek, instagram-oldalak, facebook-posztok vagy megjelenhetnek egyéb fórumokon, honlapokon. Részt lehet venni egy készülő képes album szerkesztési munkálataiban is.

FINN NYELV 1.

Kód: BBN-FUG11-301:28 (gyakorlat, 3 kredit)

Oktató: Farkasné dr. Gulyás Nikolett adjunktus (nikolett.fgulyas@btk.elte.hu)

K, 15:00-16:30. 1088 Múzeum krt. 4. I/029

A szeminárium célja: áttekintő bevezetést nyújtani a finn nyelv szerkezetéről és használatáról, emellett a szókincs és a kommunikációs készség fejlesztése. **A szeminárium tartalma:** az alapvető társalgással kapcsolatos kifejezések és nyelvtani szerkezetek elsajátítása, a mondattípusok ismertetése, hallás utáni és írott szöveg értelmezése. A névszóragozás és az igeragozás alapjainak áttekintése, emellett a család, munka, szabadidős tevékenységekhez kapcsolódó szókincs elsajátítása is a kurzus részét képezi.